

צא ולמד: משוב בשיח הכיתתי

מס' כיתות: 5
 זמן שהייה: 10 ד' בכל כיתה

הכן: רקע

אחד האמצעים העיקריים בידי המורה בניווט השיח הכיתתי הוא המשוב - תגובות המורה לדברי התלמידים. באמצעות התגובות האלה המורה יוצר ומבסס את נורמות השיח בכיתה. חשוב לתת את הדעת על השאלות האלה: עד כמה יכולות תשובות התלמידים להיות שונות מהתשובה ש"בראש של המורה"? האם מותר לטעות או לנסות כיוונים אחרים? האם יש לבסס ולהוכיח עמדות או שאפשר להפריח הצהרות לחלל האוויר? וגם, עם מי מצפים מהתלמיד לדבר - עם עמיתיו או רק עם המורה? משוב, גם זה הניתן לתלמיד יחיד, מיועד תמיד לכיתה כולה, שכן התלמידים כולם שומעים אותו. המשתמע מכל זה הוא שמשוּב אינו רק טכניקה או אסטרטגיית הוראה: הוא למעשה אחת הדרכים המרכזיות שבהן המורה יוצרת את מרחב הדיבור בכיתה - כמרחב פתוח או סגור, דיאלוגי או מונולוגי, מבוסס על שינון או מבוסס על חשיבה והבנה.

יש משובים המקדמים את למידת התלמידים, ויש משובים שאינם מקדמים למידה. כדי לשלוט היטב באמנות המשוב, יש להכיר [מגוון סוגי משוב](#) ולדעת אילו מהם מקדמים את הלמידה יותר מאחרים.

[לקריאה נוספת: לחלץ את ההוראה מדפוס הימ"מ - מאיה בזוז וגל פישר](#)

עקרונות למשוב מקדם-למידה

- א. המעיטו בשיפוטיות - המשוב השיפוטי הוא המשוב הנפוץ ביותר בכיתה, אבל ממגוון סוגי המשוב, זהו הפחות מקדם-למידה מכולם, ולכן רצוי להשתמש בו כמה שפחות. משוב שיפוטי ניתן בדרך כלל על רקע התשובה שהמורה מחזיקה בראשה. שיפוט כשלעצמו - שלילי או חיובי - אינו מקדם את הלמידה כי אינו מספק לתלמיד מידע בעל ערך על תשובתו או טענתו.
- ב. עקרון החסד - עקרון החסד מתבסס על ההנחה שיש כוונה וחשיבה מאחורי דברי התלמיד, גם אם בשמיעה ראשונה אינם מובנים או שהם נראים חסרי-ערך. היו אמפתיים. נסו להבין את התשובה או הרעיון של התלמיד מנקודת מבטו, להבין כיצד הוא מבין. שאלו אותו מדוע השיב כך, למה חתר, אילו מחשבות הדריכו אותו. נסו "להיכנס לראש שלו" ככל האפשר.
- ג. עקרון ההשהיה - השוּו את תגובתכם; אל תמהרו להגיב. חשבו מעט על מה שהתלמיד אמר. אתם יכולים לומר "תן לי לחשוב על זה רגע" או אפילו "הסבר לי שוב, אני רוצה להבין". הורידו את קצב הפינג-פונג של השיעור: האטת הקצב מיטיבה עם החשיבה והלמידה.
- ד. עקרון הפתיחות - היו פתוחים למגוון תשובות. כאשר המורה "נעולה" על תשובה אחת, היא אינה פתוחה להקשיב באמת לתשובות אחרות של תלמידים. אין זה אומר שעליכם להיות "לוח חלק" ולא להחזיק בתשובה בראשכם. עם זאת, אל תיצמדו אליה בכוח, שמרו על פתיחות ונכונות להיות מופתעים מתשובות מעניינות נוספות.

ה. העברת אחריות ללומדים - עצבו נורמות של שיח שבהן התלמיד מקבל עליו אחריות לתשובתו או לטיעונו: שאלו אותו שאלות נוספות; בקשו ממנו להרחיב, לנמק, להצדיק ולעגן דבריו בטקסט או בנתונים. כמו כן, אפשרו גם לתלמידים לשאול שאלות, להגיב על דברי חבריהם ולנהל דיון בינם לבין עצמם. לשם כך יהיה עליכם לוותר על מקצת הסמכות והשליטה, אך הרווח יהיה בקידום הלמידה וההישגים של התלמידים.

ו. עקרון הגיוון - הגדילו את מגוון סוגי המשוב שבהם אתם משתמשים. ריבוי סוגי משוב המקדמים למידה משכלל את השיח הכיתתי ומשפר את הלמידה וההבנה של התלמידים.

[לרשימת סוגי משוב ודוגמאות](#)

בעמוד הבא תמצא דף תיעוד להליכת למידה בנושא המשוב בשיח הכיתתי. בכל פעם שתיתקל באחד מסימני הדרך, ציין זאת ב-✓ במקום המתאים (גם יותר מפעם אחת בכיתה). דוגמאות לסימני הדרך יסייעו ללמידה המשותפת. בסיום הליכת הלמידה, כתוב במקום המתאים בדף את סך הפעמים שראית כל סימן דרך בכלל הכיתות.

- היעזר בשאלות שבהמשך כדי ללמוד מהנתונים שנאספו. הזמן אנשי צוות נוספים לדיון.
- מה הן ההתנהגויות השכיחות ביותר שזיהית?
  - אילו התנהגויות לא זיהית כלל או זיהית פעמים בודדות?
  - עד כמה היו התלמידים מעורבים בשיעור? האם היה לכך קשר למשוב מהמורה?
  - האם היה משוב מסוים שלפי תחושתך קידם במיוחד את התלמידים?
  - מי תרצה שיצא ללמוד את המשוב בכיתות בפעם הבאה?
  - אילו תהליכי למידה תרצה ליזום בצוות? מי תרצה שיוביל אותם?

[שאלות נוספות ללמידה](#)

משוב בשיח הכיתתי

תמצית ההוראה היא להפוך את הלמידה למיזבזבזקת - לגרום לרעיון אחד להצית אחר. מרווח קולינס		
סימני הדרג	דוגמאות והערות	✓
המורה מעריכה (לחיוב ולשלילה) את תשובות התלמידים		
המורה מבקשת מתלמידים לנמק, להסביר או להדגים את דבריהם		
המורה מבקשת מתלמידים לעגן את דבריהם בטקסט או בנתונים		
המורה קושרת בין תשובות התלמידים ובין ידע קודם		
המורה מזמינה את התלמידים להגיב זה לדברי זה		
המורה מתמודדת עם טעויות של תלמידים		
המורה מחזירה שאלות ורעיונות של תלמידים לכיתה לדיון		
המורה מגיבה באותנטיות ומשלבת אלמנטים טבעיים של שיחה, כגון הבעת עניין, קריאת הפתעה וחיבור לניסיון האישי		